

Domáci glasovi

Štev. 100

Lienz, torek 21. maja 1946.

Leto 2.

Šesta svetovna velesila

Vloga Kanade v drugi svetovni vojni je bila tako pomembna, da zavzema Kanada tudi sedaj v mirovnem gospodarstvu prostor, ki osvetljuje njen položaj v svetu v čisto drugi luči.

ZGODOVINSKA VLOGA. Kot članica Organizacije Združenih narodov je Kanada morala izpolniti težke naloge: postaviti armade in neprenehoma pošiljati vojni material.

V tej vojni je Kanada postala družabnica Velike Britanije in Združenih držav in se je tega tudi zavedala. Z 10. septembrom 1939. - z dnevom njenega vstopa v vojno - je Kanada mobilizirala vse svoje gospodarske vire v ogromnem obsegu. Tudi transporti čet, ki jih je Kanada poslala, so bili znatni, če pomislimo na njenih 12 milijonov prebivalcev. Kajti en milijon Kanadčanov je bilo v vojni službi. Milijoni drugih prebivalcev so znatno prispevali z delom v vojni industriji in v trgovski mornarici.

Kot glavna braniteljica severne atlantske ceste, ki so jo uporabljali važni ladijski transporti, je Kanada postala tretja velesila med Združenimi narodi.

Kot dokaz za važnost Kanade v svetu je dejstvo, da je Kanada ena največjih dobaviteljic UNRRE in obenem na tretjem mestu kar se tiče denarnih prispevkov za to važno podporno organizacijo.

NENADNI PREOBRAZ. Vse to je posebnovažno, ker je Kanada do leta 1939. bila poljedelska država. Moramo pa reči, da je preobrazitev na industrijo prišla takorekoč čez noč. Tako je Kanada postala druga najvažnejša izvozna država za vojno gospodarstvo.

Zdelo se je najprej neverjetno, da je Kanada mogla poslati drugi državi materiala za 1 milijardo dolarjev - brez plačila! In vendar se je to zgodilo, ko Anglija v l. 1942. ni mogla več kriti svojih vojnih potreb.

Kanada pa je še nekaj drugega storila: 20. maja 1943. je uzakonila "Medsebojno pomoč". V naslednjih dveh letih je dobavila Vel. Britaniji, Sovjetski zvezi, Kitajski, Franciji, Avstraliji, Novi Zelandiji in Indiji za 2,36 milijard dolarjev pošiljk, dočim je dala 1,89 milijarde dolarjev za posojila. Razen tega je do l. 1944. izvozila v Združene države za skoraj poldrugo milijardo dolarjev, s čimer je krila življensko važni uvoz iz Amerike.

SODELOVANJE PRI ATOMSKI ENERGIJI. Prispevek Kanade pri delu za izkoriščanje atomske energije predstavlja novo dejstvo za pomembnost njenega položaja v svetu. Mnogi važni poskusi za razbijanje atomov so bili izvršeni v kanadskih laboratorijih. V spominu imamo še veliko vohunsko zadevo. Takrat se je precej govorilo o kanadski konjeniški policiji, ki izvira še iz časov kolonizacije in ki danes kot porok za državno politično varnost igra važno vlogo. Ta policija ni imela malo zaslug za uničenje nemških sabotažnih skupin, ki so iz Združenih držav prišle v Kanado. Meja med obema državama - ravno v sredini Severne Amerike - ,kjer so te skupi-

ne prišle v Kanado, je popolnoma neutrjena. To je tih dokaz zaupanja in prijateljstva, ki ga Kanada goji do svojega mogočnega soseda.

Industrijsko in finančno se je Kanada v zadnjih sedmih letih ne navadno razmahnila. Pomagala bo tudi pri graditvi "Pan American High Way-a", največje ceste na svetu, ki bo šla od Severne Aljaske do najjužnejše točke Južne Amerike.

RAZVOJNA SILA. Vse te razvojne stopnje so pripomogle, da vloga Kanade ni več ista, kot jo igrajo "manjše" države. Njeno naravno blagostanje, delazmožnost njenega prebivalstva in dragoceni vojni prispevek Kanade dokazujejo tako razvojno moč, da dobiva ta britanski dominijon popolnoma drugo lice v svetovni politiki.

Zanimivo je sedaj vprašanje: Kako bo sedaj spremenjeno stališče Kanade vplivalo na njeno razmerje do Vel. Britanije?

Kar se tiče vdanosti do krone, organske zveze in oblike vlade, bo Kanada kot enakovredna družabnica angleškega imperija ostala dominijon.

V resnici pa je vse več kot to. Kajti dominijon se smatra kot razmeroma manjšo silo, z manj pomembnimi nalogami. Navori Kanade v zadnjih letih pa so bili več kot manj pomembni.

Politično je zveza Kanade z britansko skupnostjo ojačenje njene nacionalne neodvisnosti, v nasprotju s stalnim gospodarskim in kulturnim pritiskom od strani Združenih držav.

Na drugi strani pa predstavlja Kanada naravno zvezno polje med obema anglosaksonskima narodoma, čeprav London in Washington niti malo ne vzdržujeta svojih odnošajev po ovinkih preko Ottawe.

URANOVA RUDA OB MEDVEDJEM JEZERU. To na kratko označeno razmerje je nekako "dramatično osvetlila" zgraditev atomske bombe.

Za pridobivanje atomske energije potrebna uranova ruda izvira iz ležišč urana ob velikem Medvedjem jezeru v Kanadi. Več kanadskih znanstvenikov je sedelovalo pri raziskovalnih delih, kakor tudi pri izdelavi atomske bombe. Tako je usodna tajnost atomske bombe deljena last Kanade, Združenih držav in Vel. Britanije.

Kanada je danes v gospodarskem in političnem oziru zvezni člen med starim in novim svetom. V boju za svobodo na svetu je Kanada čisto predstavljala jeziček tehtnice in v prav tako važnem boju za ohranitev te svobode ji pripada podobna vloga.

ŠESTA SVETOVNA VELESILA? Zaradi svojega zemljepisnega položaja in naravnih bogastev, zaradi svojih neizmernih zakladov, ki so skriti v kanadski žetvi, in energije prebivalstva, zaradi vsega tega je Kanada skoraj že dohitela ostalih 5 svetovnih velesil: Ameriko, Vel. Britanijo, Sovjetsko zvezo, Kitajsko in Francijo, ki jih smatramo kot središča svetovne moči.

Kanada se vedno bolj vključuje v velika politična in gospodarska področja. Zato bo vedno česčeje prišlo na dnevni red vprašanje, ali ne bo Kanada v doglednem času postala šesta svetovna velesila.

("Weltpresse" od 18. maja 1946.)

Spet Mihajlovičev proces

Ameriško zunanje ministrstvo je v torek 15. tm. objavilo besedilo spomenice jugoslovanski vladi, v kateri ponovno prosi, da bi ameriški letalci, katere so med vojno rešili oddelki generala Mihajloviča, smeli nastopiti kot pričé na razpravi.

To spomenico so izročili kot odgovor na jugoslovansko noto od 4. aprila. V uvodu spomenica navaja ameriško noto od 30. marca 1946,

v kateri obveščajo jugoslovansko vlado, da večje število oseb v Zruženih državah, ki so med zasodbo Jugoslavije po osnih silah bile v ozkih stikih z generalom Mihajlovičem, želi dati svoje izjave na velezdajniški razpravi proti gen. Mihajloviću.

V zgoraj omenjeni jugoslovanski noti od 4. aprila je jugoslov. vlada odgovorila, da žal ne more ugoditi tej zahtevi, češ da je izključno zadeva vojaškega sodišča, da povabi priče.

Ta jugoslovanski odgovor vsebuje tudi ugotovitev, ki je po ameriških nazorih nezdržljiva z načelom viteškega raziskavanja vprašanja krivde. Jugoslovanska nota namreč pravi, da je generalov zločin proti jugoslovanskemu narodu tako velik, da sploh ni govora o tem, ali je kriv ali ne.

Med tem so številne druge osebe in skupine oseb v Združenih državah izjavile, da so pripravljene nastopiti kot priče za generala Mihajlovića. Gre večinoma za letalce, ki so jih sestrelili nad jugoslovanskim ozemljem in katere so bojne sile gen. Mihajlovića podprle. Tako je n. pr. skupina 20 letalcev osebno prišla na ameriško zunanje ministrstvo zaradi pričevanja v Mihajlovičevem procesu. Številne prijave pa še vedno prihajajo na zunanje ministrstvo. Ameriška vlada se je zato odločila, da se v tej zadevi spet pritoži pri jugoslovanski vladi.

V sredo 15. maja pa je maršal Tito izjavil, da se bo proces proti Mihajloviću pričel približno v dveh tednih.

Kot poroča new-yorški radio, se je v Ameriki osnoval poseben odbor, ki se trudi za to, da bi od Mihajlovičevih ljudi rešeni ameriški letalci smeli biti zaslišani kot priče v tem procesu. Temu odboru pripadajo med drugimi tudi Sumner Welles (bivši Rooseweltev posebni odposlanec v Evropi), pisateljica Dorothy Thomson ter druge ugledne osebnosti.

(*"Salzburger Nachrichten"* od 16. maja 1946)

PRVA OBLETNICA

Dne 19. maja 1945 je izšel prvi slovenski begunski razmnoženi časopis. Bila je to 5. številka *"DOMOVINA V TABORIŠČU"*, ki je pričela izhajati v Vetrinju okrog 15. maja 1945. Prve štiri številke so bile tipkane, od 5. številke dalje pa so bile razmnožene. *"Domovina v taborišču"* je izhajala v Vetrinju do številke 39., katere polovica je bila tiskana 28. junija še v Vetrinju, druga stran pa 1. julija že v Lienzu. V Lienzu sta izšli še dve številki (40. in 41.) Z 2. julijem 1945 je prenehala izhajati *"Domovina v taborišču"* in naslednji dan, t. j. 3. julija so pričele izhajati *"Novice"*, ki so bile kakor *"Domovina v taborišču"* razmnožene do 17. 7. na razmnoževalni aparat z ročnim valjem, od tega dne dalje pa na rotacijskem razmnoževalnem stroju.

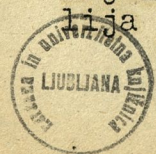
Dne 5. julija 1945. so pričeli izhajati *"Domači glasovi"*. Begunska mladina je prvič izšla 5. septembra 1945. *"Slovenska beseda"* pa 3 dni prej, t. j. 2. septembra 1945. *"Cerkvena oznanila"* izhajajo že od 5. julija 1945, dočim je *"Cvetje v tujini"* izšlo v decembru 1945, *"Bogoljub"* pa z januarjem 1946.

Poleg navedenih časopisov, katere vse tiska Slovenska begunska tiskarna v Lienzu, izhajajo ali so izhajali na Koroškem še sledeči časopisi:

"Za lepšo bodočnost", izhajal v Vetrinju od 17. do 26. junija 1945,

"Slovenski taboriščnik" - naslednik *"Domovine v taborišču"* - izhajal v St. Vidu, pozneje v Kallertbergu. Pričel je izhajati okrog 6. julija 1945.

"Dom ob Muri" - naslednik *"Domovine v taborišču"* - izhaja od 14.

Julija 1945 dalje v Judenburgu.

"Slovenec v Tirolah" je izhajal v Anrasu od 7. julija do 21. oktobra 1945.

"Begunček" - pričel izhajati v Št. Vidu od 23. septembra, kasneje v Kellerbergu, dokler se taborišče ni preselilo v Spittal.

"Slovenska misel" je izšla 8. decembra 1945 v Gradcu.

Leto dni je minilo od izida prvega slovenskega begunskega časopisa. Leto dni naporov, ki so iz nič rodili marsikatero uspehe. Dal Bog, da bi tudi v bodoče mogli begunski časopisi koristiti slovenski skupnosti ter lajšati njene težave v begunstvu.

= : =

LADJA ZA IZSELJENCE. Avstralska vlada je izdelala priseljitveni načrt, ki predvideva osnovanje posebnega odbora. Ta odbor ima nalogo voditi graditev transportnih ladij, ki naj spravijo letno 70.000 priseljencev v Avstralijo. Mr. Calwell, minister za priseljevanje, je k temu pripomnil - kakor piše londonski "Times" - sledeče: "Samo s pomočjo trgovskih družb moremo do konca leta spraviti v državo le polovico predlaganega števila priseljencev. Ako naj se izvede načrt spraviti letno 70 tisoč priseljencev v Avstralijo, tedaj more to doseči le avstralska ali pa angleško-avstralska družba, ki naj gradi te parnike." (Weltpresse od 16. maja 1946).

POLJSKA SE BORI ZA SVOJO BODOČNOST. V skupnem pastirskem pismu so poljski škofje izrazili resno skrb glede Cerkve na Poljskem in Poljske same. Vernike svarijo pred težkimi napadi, ki so naperjeni proti Cerkvi na Poljskem in pred posledicami, katere mora imeti čeprav le začasni uspeh teh napadov. Pritožujejo se čez materializem, ki grabi okrog sebe, ter zahtevajo poživitev duhovnega življenja, da bo Bog Poljski spet izkazal svojo milost. (Informationsdienst od 11. maja 1946.)

PRAZNIK PRVEGA SVETEGA OBHAJILA V LIENŠKEM TABORIŠČU. Preteklo nedeljo so imeli v lienskem taborišču praznik prvega svetega obhajila. Isp je bil pogled na 56 deklic in dečkov, ki so vsi v enakih novih oblekah šli iz šole v taboriščno cerkev, kjer jim je ob 8^h zjutraj med sveto mašo podelil prvo sv. obhajilo g. narodni delegat msgr. dr. Jože Jagodic. Po sve-

ti maši so se počeli v gledališko dvorano k zajetku, med katerim je taboriščni Mladinski dom priredil njim na čast akademijo. Popoldne so lepo skupno prebili na proslavi v gledališki dvorani, na kateri je Mladinski dom med drugim predvajal pravilčno igro "Triglavska roža". Po proslavi so šli na nalico in nato zvečer k slovesnim šmarnicam, po katerih so jim razdelili spomlnike na begunsko prvo sveto obhajilo. - Dopoldanske slavnosti so se udeležili vsi člani UNRRRI in gosp. ravnateljem capt. Ryder-jen Youngom na čelu. Ves praznik je potekel v prisrčnem domačem ozračju in bo malim prvoothajancem gotovo ostal v spominu kot najlepši dan njihovega begunstva. Da so mogli otrokom toliko nuditi, gre v prvi vrsti zahvala dobrohotni uvidovnosti UNRRRI-ne uprave in pa predvsem neumornemu prizadevanju g. voditelja Mladinskega doma ter njegovih sodelavkam in sodelavcem.

NOV BEGUNSKI LIST. Danes je izšla prva številka novega mesečnika "Šola in dom". List je namenjen predvsem vzgojiteljem, profesorjem, učiteljem in duhovnikom, pa tudi staršem. Obsega 10 strani in stane 50 grošev. Prva dva članka v prvi številki z naslovom Zakaj? in Zdrav Slomškove družbe sta za uvod, nato pride strokovni članek o novi slovenski začetnici, ki je izšla 1. 1945 v Ljubljani, za ven je načelni članek o pravilnem vrednotenju, zadnji pa poročila o Kraljevski italijanski organizaciji v Italiji. Zadnje tri strani pa so posvečene zanimivostim.

RAVNATELJ SALEZIJANSKEGA MLADINSKEGA DOMA NA KODELJEVEM V LJUBLJANI g. M. Jurček je bil obsojen na smrt.